

Achillea ptarmica L.

Novo nahajališče v zahodni Sloveniji, novost za floro Trnovskega gozda

New locality in western Slovenia, novelty in the flora of the Trnovski Gozd Plateau

0048/2 Slovenija, Primorska, Trnovski gozd, Mala Lazna, 1100 m n. m., 45°58'49" N 13°49'30" E; na stičišču dveh jarkov. Leg. & det. M. Skok, 17. 8. 2018 (<http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-113208>); 5. 8. 2020, 15 cvetočih stebel; (<http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-124283>); slika 1.

Slika 1: Nahajališče pehtranovega rmana na Mali Lazni (GEOPEIDIA, http://www.geopedia.si/#T105_x409019_y94197_s16_b2)

Figure 1: Locality of *Achillea ptarmica* on Mala Lazna

Pehtranov rman je po celih, zgolj nazobčanih, a nedeljenih listih ter razmeroma velikih koških eden najlaže prepoznavnih vrst rmanov pri nas (slika 2). Samoniklo raste na vlažnih ali mokrih rastiščih, kot so travniki in pašniki, močvirja, vodni in drenažni jarki, vodna povirja, včasih tudi v vlažnih gozdovih na različnih, a vsaj deloma zakisanih tleh. Ponekod ga gojijo tudi kot zdravilno ali okrasno rastlino na vrtovih, od koder pogosto pobegne v naravno okolje. Je evropsko-zahodnoazijski boreo-meridionalni florni element (BSBI 2020). V Evropi je pogostejši severno od alpskega loka, medtem ko postaja južno od njega vse redkejši in v Sredozemlju povsem umanjka (EURO+MED 2006). V Nemčiji npr. se pojavlja v 88 % osnovnih polj oz. v 70 % kvadrantov (FLORAWEB 2020), v Veliki Britaniji v 84 % polj (BSBI

2020), v Švici v 20 % kartirnih enot (LAUBER & WAGNER 2001). Na zemljevidu razširjenosti za Hrvaško sta pri tej vrsti označeni zgolj dve polji srednjeevropske geografske mreže, eno v Medžimurju in eno v Zagorju (NIKOLIĆ 2020). V Italiji je kot samonikla vrsta priznana samo v Furlaniji Julijski krajini, kjer je potrjena le v osnovnem polju 9442 (Karnijske Alpe), historični podatek (iz obdobja od 1920 do 1960) pa je tudi s Tržaškega (v kvadrantu 10348/4) – POLDINI (2002: 18, 2009: 152), drugje jo označujejo kot zaneseno ali udomačeno vrsto. Na Koroškem v Avstriji so raztresena nahajališča, vendar so viri zanje večinoma nezanesljivi (HARTL & al. 1992:67). Tudi v južnem delu Srednje Evrope je populacija pehtranovega rmana v upadanju. V Avstriji je označena kot ogrožena vrsta (EN), na Madžarskem in Slovaškem pa kot potencialno ogrožena (NT) (DUDÁŠ & al. 2017: 101).

Slika 2: Pehtranov rman (*Achillea ptarmica*) z Male Lazne

Figure 2: *Achillea ptarmica* on Mala Lazna

Pehtranov rman je tudi v Sloveniji razmeroma redka rastlina. Nekaj več nahajališč je znanih le iz subpanonskega in vzhodnega dela predalpskega fitogeografskega območja. (WRABER & ČARNI 1990; BAČIČ 1997, JOGAN & 2001). Po JOGAN & al. (2001) sta v zahodnem delu Slovenije navedeni le dve nahajališči v kvadrantih 9950/4 in 0047/2. Slednji podatek se nanaša na neposredno okolico Nove Gorice in je plod kartiranja flore tega kvadranta 27. julija 1998 (Jogan, in litt.).

Novo nahajališče na Mali Lazni je zato nekoliko presenetljivo in hkrati pomembno. Poleti 2020 sva na približno treh kvadratnih metrih na dnu drenažnega jarka, neposredno ob dovozni poti čez ta jarek naštela petnajst stebel (slika 1). Prvič je pehtranov rman na tem rastišču odkrila soavtorica že 17. avgusta 2018 in fotografije objavila na spletu <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-113208>. Število cvetočih stebel se v dveh letih ni prav dosti povečalo. Prav tako se rastišče (še) ni opazneje povečalo. Primerki so sicer vitalni,

visoki dobrega pol metra. Rastejo v združbi visokih zeli, značilnih za mokra ali občasno mokra in težka tla. V popisu, ki smo ga naredili 6. septembra 2020, so bile na površini 8 m² zabeležene naslednje vrste:

- *Achillea ptarmica* L. – 1.1,
- *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth – 3.3,
- *Carex acuta* L. – 3.3,
- *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm. – 2.2,
- *Carex brizoides* Jusl. – 2.4,
- *Hypericum maculatum* Crantz – 2.1,
- *Angelica sylvestris* L. – 1.1,
- *Cirsium palustre* (L.) Scop. – 1.1,
- *Betonica officinalis* L. – +.2,
- *Centaurea phrygia* subsp. *pseudophrygia* (C.A.Mey.) Gugler – +.2,
- *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. – +.2,
- *Campanula witasekiana* Vierh. – +,
- *Galium mollugo* L. – +,
- *Lathyrus pratensis* L. – +,
- *Succisa pratensis* Moench – +,
- *Vicia sepium* L. – +
- *Euphrasia rostkoviana* Hayne – +.

Jarek v tekočem letu ni bil pokošen, zato popis predstavlja primarni poletni aspekt.

Floristična svojskost Male Lazne je bila že večkrat izpostavljena, toda večinoma s temeljnim dvomom o samoniklosti njenih posebnosti. Največji floristični odtis so na tem majhnem prostoru zagotovo pustile zaledne vojaške dejavnosti in prvi svetovni vojni, predvsem oskrba vprežne živine s krmo, ki je prispela z različnih delov Srednje Evrope. Povsem izolirano in od matičnih (naravnih) arealov odmaknjeno pojavljanje vrst *Campanula beckiana* Hayek, *Cirsium helenioides* (L.) Hill, *Centaurea phrygia* subsp. *pseudophrygia* (C.A.Mey.) Gugler, *Sisyrinchium bermudiana* L., *Pedicularis comosa* L. in še nekaterih zagotovo govori v prid domnevi o njihovi nesamoniklosti, o čemer je izčrpno pisal Tone Wraber (WRABER 2005). Domneva o nesamoniklosti se pojavlja tudi v primeru tukajšnjega pojavljanja pehtranovega rmana. Enostavni koški z enojnim redom jezičastih cvetov in velika oddaljenost od naselij na razmeroma veliki nadmorski višini kažejo na to, da ta naselitev najbrž izvira iz divje populacije in torej ni »ušla« z vrto, kar je sicer pri tej vrsti precej pogosto (BAČIČ 1997; DUDÁŠ & al. 2017). Glede na zelo omejeno in strnjeno pojavljanje neposredno ob kolovozni poti bolj kaže na recentni antropogeni vnos. Mala Lazna je v poletnih mesecih turistično zelo obiskana in sem radi zahajajo tudi turisti iz oddaljenih krajev. Okoli mesta pojavljanja rastlin in tudi sicer je zemljišče precej prevoženo. Zato se zdi verjetna domneva, da je bilo morda prvo seme te vrste sem zaneseno na kolesih vozil.

ZAHVALA

Iskrena zahvala dr. Igorju Dakskoblerju, Biološki inštitut Jovana Hadžija, ZRC SAZU za spodbujanje k objavi te notice ter še posebej za kritični pregled tega besedila in dragocene pripombe. Najlepša hvala tudi izred. prof. dr. Jerneju Joganu, Oddelek za biologijo BF za podatek iz njegove zabeležke o pojavu pehtranovega rmana v okolici Nove Gorice in doc. dr. Tinki Bačić, Oddelek za biologijo BF, za posredovanje njenega članka, v katerem obravnava to vrsto.

LITERATURA

- BAČIČ, T., 1997: Prispevek k poznavanju flore Gorenjske. In: Kotarac M. (ed.): Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj ,95 in Duplje ,96. ZOTKS GZM, Ljubljana: 53–60.
- BSBI, 2020: Online Atlas of the British and Irish flora. Botanical Society of Britain and Ireland. <https://www.brc.ac.uk/plantatlas/> [dostop 12.12.2020].
- DUDÁŠ, M., J. DANIHELKA & P. ELIÁŠ jun., 2017: *Achillea ptarmica* (Asteraceae), a scarce and less known species of the Slovak flora. *Thaiszia – J. Bot.* 27 (2): 95–109.
- EURO+MED, 2006: Euro+Med PlantBase - the information resource for Euro-Mediterranean plant diversity. Published on the Internet <http://www2.bgbm.org/EuroPlusMed/> [dostop 12.12.2020]
- FLORAWEB, 2020: <https://www.floraweb.de/>. Bundesamt für Naturschutz, Bonn, Germany. [dostop 12.12.2020]
- HARTL, H., G. KNIELY, G. H. LEUTE, H. NIKLFEL & M. PERKO, 1992: Verbreitungsatlas der Farn- und Blütenpflanzen Kärntens. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt, 451 pp.
- JOGAN, N., T. BAČIČ, B. FRAJMAN, I. LESKOVAR, D. NAGLIČ, A. PODOBNIK, B. ROZMAN, S. STRGULC-KRAJŠEK & B. TRČAK, 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 443 pp.
- LAUBER, K. & G. WAGNER, 2001: Flora Helvetica. Verlag Paul Haupt, Bern – Stuttgart – Wien, 1616 pp.
- NIKOLIĆ, T. (ed.), 2020: Flora Croatica Database (<http://hirc.botanic.hr/fcd>). Faculty of Science, University of Zagreb; [dostop 12.12.2020]
- POLDINI, L. (s sodelovanjem G. ORIOLO & M. VIDALI), 2002: Nuovo Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli Venezia Giulia. Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Azienda Parchi e Foreste Regionali & Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Biologia, Udine, 529 pp.
- POLDINI, L., 2009: La diversità vegetale del Carso fra Trieste e Gorizia. Lo stato dell'ambiente. Edizione Goliardiche, Trieste, 732 pp.
- WRABER, T., 2005: O verjetni nesamoniklosti nekaterih semenk, primerov za *florulo castrensis*, v flori Slovenije. *Hladnikia* 18: 3–10.

GABRIEL SELJAK & MARIJA SKOK

Draba aizoides* L. subsp. *aizoides

Novo nahajališče v Dinarskem gorstvu, novost za floro Trnovskega gozda

New locality in the Dinaric Alps, novelty in the flora of the Trnovski Gozd Plateau

9948/4 (UTM 33TVL09) Slovenija: Primorska, Trnovski gozd, Veliki Češevik, skalnato pobočje v smeri proti Stanovemu robu nad dolino Trebuše, 1280 m n. m. Leg. et det. I. Dakskobler, 28. 8. 2020, herbarij LJS (*Draba aizoides* var. *affinis*).